

Amb bones paraules

No hi ha espoli fiscal

Text: **Gabriel Bibiloni**
http://bibiloni.cat

El nostre sistema lingüístic permet de fer verbs per derivació a partir de noms (de *telèfon*, *telefonar*) igual que fer noms a partir de verbs (de *cansar*, *cansament*). Aquests darrers es diuen noms *deverbals* o *postverbals*, i per a aquest procés disposam d'un grapat de sufixos que s'afegeixen a l'arrel verbal: *-ment* (*cansament*), *-ció* (*abolició*), *-atge* (*arbitratge*), *-ança* (*frisança*), *-ença* (*compareixença*), *-ància* (*militància*), *-ència* (*coincidència*), *-ura* (*floridura*) i algun altre. De tots aquests sufixos els més productius, de molt, són els dos primers. Un cas interessant de derivats de

verbals el formen els que s'han creat sense cap sufix o de manera "regressiva", com *adob* (derivat d'*adobar*), *acord* (d'*acordar*), *badall* (de *badallar*), *guany* (de *guanyar*), *perdó* (de *perdonar*) o *tall* (de *tallar*).

Els nostres deverbals sense sufix solen correspondre a deverbals amb el sufix *-o* en espanyol, portuguès i italià. Per exemple, *record* (postverbal de *recordar*) correspon a l'espanyol *recuerdo*, al portuguès *recordo* i a l'italià *ricordo*. Cal dir que aquestes tres llengües, que són les que conserven la *-o* final (llatí *-um*) en els masculins, han creat una gran quantitat de deverbals acabats en *-o*, mentre que el català i el francès n'han creat molt pocs. Aquests dos darrers idiomes per a la derivació postverbal recorren als altres sufixos que he enumerat en el primer paràgraf. Pensem en els mots castellans *atraco*, *cobro*, *comienzo*, *encierro*, *gasto*, *paro*,

secuestro; o en els italians *contributo* (contribució), *ricupero* (recuperació), *sostegno* (sosteniment), *sviluppo* (desenvolupament), *utilizzo* (utilització). Quasi tots corresponen a deverbals catalans formats amb un sufix del tipus *-ment* o *-ció*.

Per a entendre bé el fenomen de la derivació postverbal s'han de tenir en compte els casos de falsos derivats, ço és, aquells noms que no s'han format dins el català per derivació d'un verb, sinó que procedeixen d'ètims nominals llatins o són manlleus d'altres llengües. Així, *auxili* no deriva d'*auxiliar* (ni al revés), sinó que ve del llatí *auxilium*; *cant* no deriva de *cantar*, sinó que procedeix del llatí *cantum*; *comerç* no és un derivat de *comerciar*, sinó que ve del llatí *commercium*; etc. Podríem fer la llista ben llarga: *abandó*, *abús*, *ascens*, *assaig*, *assalt*, *augment*, *avís*, *bany*, *bes*, *concur*, *control*, *dany*, *decret*, *domini*, etc.

La majoria de deverbals aparents sense sufix o acabats en *-i* són falsos derivats, cosa que ens ajuda a entendre l'afirmació que la nostra llengua no és gaire procliu a formar deverbals (autèntics) sense sufix.

Fet aquest llarg preàmbul, constatam que la dependència de l'espanyol ens fa fer modernament calcs dels deverbals propis d'aquesta llengua acabats en *-o*, construïts sense sufix. Un cas lamentablement molt vist és *arxiu* (en el sentit d'acció d'arxivar, copiant el castellà *archivo*), que en català ha de ser *arxivament* (un arxiu és un lloc on es guarden documents). Direm, doncs, que *el jutge ha decretat l'arxivament* (no l'arxiu) *del cas*. Hi ha molts altres calcs del mateix tipus, una part dels quals figuren en els diccionaris, però que no per això són menys calcs. Podria avançar com a probables o segurs castellanismes d'aquest tipus *atur*, *consum*, *invent*, *su-*

born, *sustent*, a més d'aquells que ja tenen un lexema foraster, com *empat* o *fracàs*. En parlarem algun altre dia, perquè això requereix espai.

Avui volia anar a parar a *espoli*, un calc del mot espanyol –amb grafia peculiar– *espolio*, una paraula que no s'adequa al tarannà derivatiu del català ni a la pràctica universal de les llengües europees (francès i anglès *spoliation*, italià *spoliazione*, portuguès *espoliação*). En català cal dir *espoliació*, l'única forma prescrita per Fabra i l'única admesa encara avui pels diccionaris d'Enciclopèdia Catalana, en els quals *espoli* és paraula amb un altre sentit i una altra etimologia. Però la generalització desitjable del mot *espoliació* topa ara amb un obstacle sobrevingut: el DIEC (2ª edició) ha donat entrada a l'*espoli* castellanitzant com a forma secundària. Malgrat això, continuu pensant que no hi ha espoli fiscal: d'espoliació, molta.

L'OPINIÓ DE L'ESPIRA

Cal llegir Walter Benjamin

Bartomeu Fiol

Tenc por que, per aquest cantó del sud d'Europa, ha estat més de moda esmentar Walter Benjamin –com a prova d'estar *à la page*– que no llegir-lo. En tot cas, és ben cert que un autor que, d'una manera o l'altra, ha despertat tantes adhesions i se n'ha parlat tant, no pot ésser gens negligible. Una breu relació d'aquestes adhesions pot incloure artistes i pensadors de la talla de Bertolt Brecht, Hermann Hesse, Gershom Scholem, Theodor Adorno, Max Horkheimer, Georges Bataille, Hannah Arendt, Leon Wieseltier i Georg Steiner. Aquest darrer va arribar a escriure d'ell: "No hi ha hagut en el nostre temps cap crític i lector més original i més seriós".

Certament, el ventall o l'arc dels seus interessos ha anat des de la teologia i el messianisme jueus fins al marxisme, passant per l'obra de Goethe, Hölderlin, Mallarmé, Proust, Karl Kraus, el teatre barroc alemany, el surrealisme, la filosofia del llenguatge i abundants temes de sociologia i història, donant-los a aquest darrers un peculiar tractament espa-

S'ha dit que, des del punt de vista de Walter Benjamin, tot escriptor havia d'actuar com una mena d'arqueòleg que no es conforma mai amb els resultats més superficials i torna sempre als mateixos jaciments per excavar a una profunditat de cada vegada més gran

cial. De més a més, no sols crida poderosament l'atenció aquesta amplitud de la temàtica tractada, ans també la seva insistència en tornar una i altra vegada a la mateixa. En aquest sentit, s'ha dit que, des del seu punt de vista, tot escriptor havia d'actuar com una mena d'arqueòleg que no es conforma mai amb els resultats més superficials i torna sempre als mateixos jaciments per excavar a una profunditat de cada vegada més gran.

Possiblement el major mèrit de

Walter Benjamin –que va anticipar tants de temes que després han guanyat una major actualitat, com el del seu famós estudi *L'obra d'art en l'edat de la seva reproducció tecnològica*– resideix molt especialment en la seva capacitat identificadora o detectora de qüestions específiques o problemes majorment negligits més que no en l'aportació de solucions ni tampoc en el tractament sistemàtic de grans conjunts o temes generals. De fet, malgrat la seva insistència en la consideració de certes qüestions –com en el cas del seu *Das Passagen-Werk*, sobre els *passages couverts* de París, resultat de la remodelació urbana realitzada pel Baró Haussmann, treball iniciat el 1927 i deixat inacabat en mans de Georges Bataille, quan l'autor va haver de fugir davant l'avanç de les tropes alemanyes, el 1940, i publicat molt posteriorment en una traducció a l'anglès de mil pàgines i escaig–, la veritat és que les seves indagacions no varen tenir mai res de sistemàtic. Aquest fet justifica que Leon Wieseltier l'hagi considerat

dfgt
rio
mx
ccss
sgth
fdg
gt

"un heroi de la fragmentació". Tanmateix, no podem deixar de tenir ben present que, sovint, l'estudi de fragments és molt més rendible que intentar l'abordatge de grans conjunts. I no oblidem tampoc que la filosofia ha resultat sempre molt més efectiva a l'hora de formular preguntes o plantejar qüestions que a l'hora de donar respostes. I hem d'insistir que els fragments que examinava i analitzava ho feia amb una especial acuritat. De fet, també s'ha dit que, fos quina fos la realitat que observés –sempre amb un especial fervor–, hi veia més i hi veia diferent que la gran majoria.

Gershom Scholem, que va conèixer a Walter Benjamin l'any 1915, abans de instal·lar-se en el que aleshores era el protectorat

britànic de Palestina, i que va mantenir una forta amistat amb ell –malgrat la seva total divergència respecte les virtualitats del marxisme– fins a la seva tràgica mort a Port Bou, el 1940, quan tractava de travessar la pell de toro per partir cap als EUA des de Lisboa, va sostenir sempre que la personalitat de Benjamin era essencialment religiosa i va intentar repetidament que s'instal·lés, com ell, a Jerusalem, per fer-hi classes en la universitat. Scholem té un llibre realment extraordinari, *Walter Benjamin -die Geschichte einer Freundschaft*, (W.B., *la història d'una amistat*), del qual existeix una versió anglesa. Gosaré afirmar que no conec un testimoni d'una amistat intel·lectual més commovedor.